

XI. LA COMUNICACIÓ CLARA EN EL LLENGUATGE ADMINISTRATIU I JURÍDIC. APLICACIÓ EN ELS DICTÀMENS DE LA COMISSIÓ JURÍDICA ASSESSORA⁴⁴

1. La comunicació clara en el llenguatge administratiu i jurídic

1. 1. Introducció

Partint de la premissa que el llenguatge ha de fluir d'una manera natural i racional, es pot afirmar que en la redacció de textos el llenguatge ha de tendir a presentar un conjunt estructurat, amb una introducció i un desenvolupament ordenat i acurat, on un raonament porti a l'altre, sense repeticions ni tornant enrere en les argumentacions, en què l'exposició sigui ordenada i consecutiva, per a arribar, finalment, a una conclusió.

Aquest plantejament racional del llenguatge incideix especialment en els llenguatges d'especialitat, en què la concreció i la síntesi són un valor, no una pobresa.

El llenguatge administratiu i jurídic, dins dels llenguatges d'especialitat, obeeix a aquests criteris; però això no s'ha entès així, especialment en el món jurídic, fins a temps ben recents, en què els juristes han utilitzat un llenguatge grandiloqüent i pompós com a signe de distinció.⁴⁵

Ha arribat el moment, no obstant això, que cal acceptar que el llenguatge administratiu i jurídic ha de poder ser accessible als ciutadans, perquè la llei i la justícia s'han fet i es fan per als ciutadans,⁴⁶ i l'Administració de la Generalitat enguany ha marcat unes línies pel que fa a la comunicació clara i al llenguatge administratiu i jurídic que seran tractades

44. Estudi elaborat per la Sra. Marta Albertí i Casas, responsable de Serveis Editorials de la Comissió Jurídica Assessora, publicat a la [Memòria 2024](#) de la Comissió Jurídica Assessora.

45. Sobre això, *vid.* Montolíó Durán, Estrella, i Bayés-Gil, Marc (2024): "[L'estat de la qüestió de la comunicació clara en castellà a Espanya en l'àmbit jurídic i administratiu](#)", *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 82, 104-119: "Les caracteritzacions del llenguatge juridicoadministratiu són nombroses i extraordinàriament coincidents. S'ha descrit de manera gairebé unànime com un llenguatge d'estructura rígida, sintàcticament complex i farcit de lèxic arcaïtzant i de terminologia i fraseologia especialitzada de difícil accés per al destinatari llec."

46. *Vid.*, en aquest sentit, Ministeri de Justícia (2011): "[Informe de la Comisión de modernización del lenguaje jurídico](#)".

en aquest estudi, amb especial atenció a l'aplicació que se'n fa els dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora.

1.2. *Un pas endavant en la comunicació clara: pautes de redacció i intel·ligència artificial (IA) a l'Administració de la Generalitat*

L'Administració pública, que empra aquests llenguatges d'especialitat en combinació amb la llengua estàndard per a comunicar-se amb la ciutadania, ha pres consciència de la necessitat de fer-se més entenedora i, després d'anys de defensar l'ús d'un llenguatge planer,⁴⁷ ara ha fet un pas endavant i ha començat a elaborar guies de comunicació clara, especialment per a les seves pàgines web, però també per als textos escrits amb què es comunica amb els ciutadans.

En el cas de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, l'any 2024 ha estat especialment prolífic pel que fa a la difusió de la comunicació clara.⁴⁸ I la Comissió Jurídica Assessora, com a òrgan consultiu que forma part d'aquesta Administració, se'n vol fer ressò en aquest estudi.

A principis d'any el Govern ha aprovat l'Acord GOV/29/2024, de 6 de febrer,⁴⁹ d'impuls de la comunicació clara de l'Administració de la Generalitat de Catalunya i dels ens del seu sector públic amb la ciutadania. En aquest Acord es diu:

“[...] Els ciutadans reclamen que les administracions públiques se'ls dirigeixin d'una manera més clara i fàcil d'entendre, perquè sovint no comprenen el llenguatge que s'utilitza en les comunicacions que reben i això els genera desconfiança i inseguretat.

En els últims anys, el Govern de la Generalitat ha portat a terme diverses actuacions en aquest àmbit [...].

Per continuar avançant en l'aplicació de la comunicació clara a l'Administració de la Generalitat i el seu sector públic, es considera necessari aprovar un seguit de mesures

47. Montolí Durán, Estrella, i Bayés-Gil, Marc (2024): *ibidem*, repassen tres grans etapes de les actuacions dutes a terme en la difusió, l'expansió i la consolidació de la comunicació clara en l'àmbit de l'Administració, d'entre les quals destaquem les guies de comunicació clara de la Unió Europea, el 2015; de l'Ajuntament de Barcelona, el 2022, i de la Generalitat Valenciana, el 2023.

48. Per a una comprensió de la dimensió de la comunicació clara i de la difusió que se n'ha fet, *vid.* Escola d'Administració Pública de Catalunya (desembre de 2024), [Revista de Llengua i Dret, núm. 82. Monogràfic: “Del llenguatge planer a la comunicació clara”](#).

49. [Acord GOV/29/2024, de 6 de febrer](#).

amb uns objectius molt específics: emprar un llenguatge clar en les comunicacions i incorporar-hi elements d'estructura i disseny que les facin més comprensibles [...].

Les mesures d'aplicació de la comunicació clara s'han d'adoptar als departaments de la Generalitat i a les entitats del seu sector públic [...].

[...]

Acorda:

—1 Impulsar la incorporació de la comunicació clara en tots els continguts, comunicacions i documents adreçats a la ciutadania que emetin l'Administració de la Generalitat i el seu sector públic.

—2 Impulsar la Guia de comunicació clara de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, la versió inicial de la qual s'adjunta com a annex a aquest Acord, perquè serveixi com a document de suport [...].

—3 Aprovar el model de governança de la comunicació clara, amb els elements organitzatius següents: [...].”

Després d'aquest Acord, la Generalitat ha publicat el web Comunicació clara⁵⁰ i la *Guia de comunicació clara*.⁵¹

Al web Comunicació clara, respecte del llenguatge planer s'afirma:

“A l'Administració, l'ús del llenguatge planer permet que les comunicacions que rep la ciutadania (notificacions i avisos, sancions, respostes a consultes...) siguin clares i es puguin entendre amb facilitat [...], fins i tot, que els textos jurídics siguin comprensibles per a la majoria de la població.”

Aquesta darrera observació, quant als textos jurídics, es tractarà més endavant, quan s'abordi concretament el llenguatge planer en els dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora.

D'altra banda, respecte del llenguatge administratiu, la *Guia de comunicació clara* diu el següent:

«Els textos de llenguatge administratiu tenen unes particularitats que conviden a aplicar-hi els principis i mètodes de la tramitació entenedora, ja que:

50. Generalitat de Catalunya, web [Comunicació clara](#) (2024).

51. Generalitat de Catalunya: [Guia de comunicació clara](#) (2024).

- Determinen l'exercici de drets i deures i, per tant, quan no s'entenen perjudiquen aquest exercici i generen consultes i errors [...].
- Sovint generen angoixa en les persones destinatàries.
- Han de ser entesos per qui els llegeix, i això s'aconseguiria emprant un llenguatge planer, d'ús ampli. Alhora, han de ser precisos, que és el propòsit d'un llenguatge d'especialitat com ara el llenguatge administratiu.
- Empren un llenguatge d'especialitat que combina termes tècnics que no tenen un equivalent planer, amb termes i expressions que tenen equivalents exactes en el llenguatge planer, però que persegueixen diferenciar-se'n; per exemple, "efectuar el pagament" per "pagar".»

I més endavant, davant de possibles detractors de l'ús d'un llenguatge planer, especifica:

"No es tracta només de paraules senzilles i frases curtes. El llenguatge senzill inclou totes les tècniques per a una comunicació clara, des de la planificació del document (qui l'ha de llegir, quin registre ha de tenir, quin n'és l'objectiu), fins a l'organització (parts del document, format, títols i subtítols), la redacció (construcció de frases, elecció de paraules, connexió de les idees) [...]."

És important subratllar que la *Guia de comunicació clara* té en compte que cal distingir el llenguatge segons el públic al qual va adreçat: si és per a la ciutadania en general o bé per a un grup de persones amb coneixements més especialitzats. Certament, en el cas dels textos jurídics, adreçats a operadors jurídics, l'àmbit d'especialització és remarcable, i el llenguatge emprat, tot i que es fonamenti en l'ús d'un llenguatge planer i entenedor, sovint recorre a termes especialitzats, a la terminologia pròpia del llenguatge administratiu i jurídic. Aquesta especialització no es pot obviar ni defugir, perquè és intrínseca als textos que es generen i els dota de qualitat i precisió.

Ara bé, la majoria de les pautes de redacció que aquesta guia recomana per a una comunicació clara són ben aplicables als textos administratius i jurídics, i en el proper apartat d'aquest estudi s'especifiquen quines són i com s'apliquen en els dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora.

Finalment, aquest mateix any, la Generalitat de Catalunya ha publicat un *Manual d'elaboració de normes 2024*, en què diu el següent:⁵²

“L’objectiu d’aquest manual és proporcionar, a totes les persones que intervenen en l’elaboració de disposicions normatives, una eina de consulta pràctica, completa i actualitzada que els permeti resoldre dubtes durant la preparació i tramitació de les normes i els doni els criteris necessaris per *redactar-les de forma clara i entenedora*.

El conjunt de recomanacions que estableix aquest manual és una referència imprescindible per a la redacció de les noves disposicions normatives en la mesura que estableix de manera ordenada els requisits formals, materials i lingüístics que cal tenir en compte al llarg de la tramitació.”

Aquest manual exposa, doncs, els principis jurídics, lingüístics i formals d’elaboració de les normes. I, pel que interessa aquí, els principis lingüístics que estableix són els següents: d’adequació, de genuïtat, de claredat, de vigència, de coherència terminològica, d’homogeneïtat i d’inclusivitat. I cal destacar que parla del principi de claredat, que és el que es tracta en aquest estudi, i del principi de coherència terminològica, que es tracta en un segon estudi, sobre terminologia, en aquesta mateixa *Memòria d’enguany*.⁵³

A continuació el *Manual d’elaboració de normes 2024* afirma:

“Els principis lingüístics i formals provenen del model de llenguatge jurídic català, en especial, del llenguatge normatiu; dels compromisos adquirits pel Govern de la Generalitat en l’Acord de Govern 29/2024, de 6 de febrer, relatiu a la *incorporació de la comunicació clara a tots els continguts i documents adreçats a la ciutadania*, i de la Llei 17/2015, de 21 de juliol, d’igualtat efectiva de dones i homes. També s’han adaptat a les característiques de la redacció normativa els principis que fixa la norma UNE-ISO 24495-1 *Llenguatge planer. Part 1: Principis rectors i directrius*.”

A més, aquest manual dedica un apartat extens a la redacció de les normes, en què estableix uns criteris d’estil i tracta diverses qüestions gramaticals i diverses

52. Gabinet Jurídic de la Generalitat de Catalunya, [Manual d’elaboració de normes. 2024](#).

53. *Vid.*, sobre això, l’estudi de la Sra. Marta Albertí i Casas publicat en aquesta *Memòria 2024* de la Comissió Jurídica Assessora, “La terminologia en el llenguatge administratiu i jurídic. Aplicació en els dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora”.

convencions. I, a més, entre els apèndixs que inclou, hi ha un recull de lèxic planer i un recull de terminologia controvertida.

És clara, doncs, la importància que es dona a l'ús d'un llenguatge planer i a la comunicació clara i a la necessitat d'establir uns principis i uns criteris d'estil en el llenguatge jurídic. Més endavant, en parlar concretament dels dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora, l'estudi se centra en l'aplicació d'alguns d'aquests principis i criteris.

Finalment, s'ha de fer esment d'una darrera iniciativa empresa per la Generalitat de Catalunya dins el marc de la comunicació clara aquest any 2024, que en aquest cas recorre a l'ajuda de la intel·ligència artificial (IA):

“Molt sovint, el llenguatge jurídic és una barrera que impedeix a la ciutadania entendre fàcilment els textos legals. Per eliminar aquest obstacle, s'han posat a disposició dels usuaris del Portal Jurídic de Catalunya els resums de normes de dret català en llenguatge planer,⁵⁴ obtinguts a partir de la intel·ligència artificial (IA) generativa.”⁵⁵

Es vol ressaltar aquí que el llenguatge planer permet una comunicació clara entre els ciutadans i l'Administració, i a l'inrevés; i que la IA al servei de l'Administració ha de permetre també aquesta comunicació clara. Òbviament, si la IA es construeix amb llenguatge planer, estableix una comunicació clara. I si bé l'Administració encara és a les beceroles en l'aprofitament dels avantatges de la IA i, al mateix temps, la IA encara està en procés de desenvolupament, com més s'avanci en aquest terreny més beneficis n'obtindran tant l'Administració com el ciutadà.

2. La comunicació clara en els dictàmens de la Comissió. Casos concrets

En aquest apartat, s'analitza com la Comissió adequa els criteris de comunicació clara establerts en la *Guia de comunicació clara* i, de retruc, en el *Manual d'elaboració de normes* de la Generalitat, comentats anteriorment.

Pel que fa als criteris establerts en la guia esmentada, a continuació es concreten quins són i s'exemplifica com els aplica la Comissió en els dictàmens:

54. Es poden consultar els resums de normes de dret català en llenguatge planer, elaborats amb sistemes d'IA, a: https://portaljuridic.gencat.cat/ca/normativa/dret-a-catalunya/Resums_IA/.

55. Abad i Esteve, Joan: “[L'ús del llenguatge planer per facilitar la comprensió dels textos jurídics a la ciutadania](#)”, al blog de la *Revista de Llengua i Dret*.

– Tendir a redactar textos curts:

Els dictàmens de la Comissió, són, en general, força llargs, atesa la complexitat dels expedients sobre els quals es dictamina. Ara bé, per a una comunicació clara, la Comissió els presenta ben estructurats:⁵⁶ amb títols i subtítols, fixats segons les matèries de què tracten els dictàmens, i un apartat final de conclusions.⁵⁷

D'altra banda, opta preferiblement per a redactar paràgrafs curts, amb una concatenació argumental, per mitjà de connectors adequats i frases ben estructurades sintàcticament; bandeja l'excés de nominalitzacions inacabables, i defuig les repeticions conceptuais.

Quant a l'excés de nominalitzacions, se solen substituir pels verbs corresponents. Per exemple:

~ “L’empresa havia manifestat oposició a la *proposta d’incoació de la resolució contractual*.”⁵⁸

“L’empresa havia manifestat oposició a la *proposta d’incoar la resolució contractual*.”

~ “No consta en l’expedient *l’aprovació de la pròrroga del contracte*.”

“No consta en l’expedient *que s’aproves la pròrroga del contracte*.”

~ “La lletrada instructora va resoldre *l’obertura d’un tràmit d’audiència i vista* de l’expedient.”

La lletrada instructora va resoldre *obrir un tràmit d’audiència i vista* de l’expedient.”

– Emprar un llenguatge no discriminatori:

Sobre aquesta qüestió, la Comissió ha estat especialment sensible i ja l’any 2022 va publicar un estudi sobre aquesta qüestió, el primer d’una sèrie d’estudis sobre l’estil dels

56. *Vid.*, sobre això, l’estudi de la Sra. Marta Albertí i Casas publicat a la *Memòria 2023* d’aquesta Comissió: [“L’estructura dels dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora”](#).

57. *Vid.*, sobre això, l’estudi de la Sra. Carme Prats i Alfonso publicat en la *Memòria 2023* d’aquesta Comissió: [“Les conclusions dels dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora”](#).

58. Els exemples precedits d’una vírgula (~) es consideren solucions menys preferibles a les dels exemples corresponents que no en duen.

dictàmens de la Comissió que pretenen acabar publicats dins del que serà el llibre d'estil de la institució.⁵⁹

– Utilitzar pronoms i sinònims per a evitar les repeticions que empobreixen l'expressió:

De primer, es mostra un exemple en què, en el segon fragment –precedit d'una barra inclinada per a mostrar on comença el text alternatiu–, el pronom *li* serveix per a evitar repetir el mot *pacient*, que apareix reiteradament en el primer fragment:

~ “Es va traslladar *el pacient* en helicòpter a l'hospital [...]. Es van practicar diverses proves al *pacient* [...]. Van traslladar de nou *el pacient* en helicòpter a un centre de tercer nivell. *El pacient* va ingressar-hi a les 21 h, i es va realitzar una cirurgia oberta urgent [...]. Consta que abans de la cirurgia es va practicar *al pacient* una segona TC toràcica [...].

[...] malgrat l'assistència prestada [...], *el pacient* va ser èxitus al quiròfan.”

/ “Es va traslladar *el pacient* en helicòpter a l'hospital [...]. *Li* van practicar diverses proves [...]. *El* van traslladar de nou en helicòpter a un centre de tercer nivell. Va ingressar-hi a les 21 h, i *li* van realitzar una cirurgia oberta urgent [...]. Consta que abans de la cirurgia *li* van practicar una segona TC toràcica [...].

[...] malgrat l'assistència prestada [...], *el pacient* va ser èxitus al quiròfan.”

A continuació, es presenta un segon exemple, en què el mot *reclamant*, tan habitual en les reclamacions de responsabilitat patrimonial objecte de dictamen de la Comissió, pot substituir-se per altres mots sinònims (*instant*, *interessat*, *persona que reclama*, *persona interessada*...) dins el mateix text per a evitar repetir-lo innecessàriament i empobrir lèxicament el text:

“[...] en l'informe de l'ICAM es justifiquen les actuacions objecte de retret per part del *reclamant*. Així, respecte del retard al·legat en la realització del TAC –que no es va practicar fins al desembre de 2018, quan l'*instant* considera que s'hauria d'haver realitzat molt abans– [...]”

I un tercer exemple, en què l'adjectiu *formulada*, tan habitual a les consultes objecte de dictamen de la Comissió, pot substituir-se per altres mots sinònims:

59. *Vid.*, sobre això, l'estudi de la Sra. Marta Albertí i Casas publicat en la *Memòria 2022* d'aquesta Comissió: [“L'ús d'un llenguatge no sexista en els dictàmens i altres documents de la Comissió Jurídica Assessora”](#).

“Consulta *formulada* per l’Ajuntament de Premià de Mar [...]”

“La Comissió conclou, respecte de la consulta *plantejada*, el següent:”

Convé dedicar una atenció especial, entre els mots que més contribueixen a empobrir lingüísticament els textos, al verb *realitzar*, del qual s’abusa sovint dins un mateix text. Cal tenir en compte que és un verb que pot substituir-se per molts sinònims, segons els contextos en què aparegui –*fer* (una declaració, al·legacions), *emetre* (un informe, un dictamen, una resolució), *executar* (una obra), *practicar* (una prova, una intervenció quirúrgica), *presentar* (una reclamació, un recurs), *dur a terme* (una obra, una intervenció), etc.—. Per a evitar-ne un ús massa recurrent, que, a més, sol ser poc ajustat semànticament, es recomana substituir-lo per verbs més apropiats o bé per expressions alternatives.⁶⁰ Per exemple:

~ “[...] l’obra o construcció *realitzada* pel subjecte passiu de l’impost es va fer sobre un edifici destinat a celler [...].

A més, [...] l’obra es *realitza* sobre un immoble que no es pot considerar [...] i reitera que l’ordenança fiscal estableix la bonificació potestativa del 95 % de la quota de l’ICIO en supòsits d’instal·lacions i obres exclusivament *realitzades* sobre els habitatges.”

Podria fer-se’n una redacció més variada i més acurada, si s’evitessin les repeticions destacades:

“[...] l’obra o construcció *realitzada* pel subjecte passiu de l’impost es va fer sobre un edifici destinat a celler [...].

A més, [...] l’obra s’*executa* sobre un immoble que no es pot considerar [...] i reitera que l’ordenança fiscal estableix la bonificació potestativa del 95 % de la quota de l’ICIO en supòsits d’instal·lacions i obres exclusivament *dutes a terme* sobre els habitatges.”

– Evitar l’excés d’adverbis acabats en *-ment*, perquè construeixen oracions pesades i suposen una pèrdua de riquesa i vivacitat d’expressió:

60. *Vid.* sobre el verb *realitzar*, què en diu l’[Optimot](#): “Sovint es fa un ús abusiu del verb *realitzar*, que té el significat d’‘acomplir’, ‘dur a terme una cosa manada, resolta, projectada’. Aquest verb no ha de desplaçar el verb *fer*, que té un significat molt més ampli. Així, cal reservar l’ús del verb *realitzar* per a projectes, propòsits, programes, plans, campanyes, serveis, missions, comeses, encàrrecs que es poden accomplir i, per tant, fer realitat.”

Un paràgraf molt freqüent en els dictàmens de la Comissió és la reproducció de la lletra e) de l'article 47.1 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, de procediment administratiu comú de les administracions públiques (LPAC):

“e) Els dictats prescindint *totalment* i *absolutament* del procediment *legalment* establert.”

Òbviament, quan se cita d'una manera literal una font, no se'n pot manipular el text i cal citar-la tal com és. Ara bé, si en el dictamen s'està parlant d'un acte concret de l'Administració i s'analitza si és nul de ple dret o no conforme a la llei esmentada, es podria evitar aquest excés d'adverbis acabats en *-ment* amb una redacció com la següent:

“Aquesta Comissió és del parer que l'acte s'ha dictat prescindint *d'una manera total i absoluta* del procediment establert *per llei*.”

Un altre cas d'excés d'adverbis acabats en *-ment* és la repetició d'un mateix adverbi acabat en *-ment*. Es fa referència, en aquest cas, a la reiteració de l'adverbi *legalment*, tan necessari en la redacció dels dictàmens:

~ “En concret, el recurs administratiu de revisió es configura *legalment* com un recurs extraordinari i, a més, excepcional [...].

La conseqüència d'aquest caràcter extraordinari és que la tramitació del recurs de revisió exigeix la constatació [...] d'un dels motius establerts *legalment*.

Aquest caràcter excepcional [...] es manifesta també en els requisits procedimentals establerts *legalment* [...].”

Podria substituir-se l'adverbi *legalment* per altres expressions:

“En concret, el recurs administratiu de revisió es configura *d'una manera legal* com un recurs extraordinari i, a més, excepcional [...].

La conseqüència d'aquest caràcter extraordinari és que la tramitació del recurs de revisió exigeix la constatació [...] d'un dels motius establerts *per llei*.

Aquest caràcter excepcional [...] es manifesta també en els requisits procedimentals establerts *legalment* [...].”

D'aquesta manera s'evita no només un excés d'adverbis acabats en *-ment*, sinó també haver repetit sense necessitat el mateix mot.

I, finalment, cal destacar un darrer cas molt freqüent: dos adverbis acabats en *-ment* oposats, un al costat de l'altre. Si apareixen amb d'altres adverbis, o fins i tot substantius, acabats en *-ment*, la frase esdevé llarga, cacofònica i poc clara comunicativament.

En aquests casos es recomana una redacció més clara per mitjà de dos recursos lingüístics habituals: o bé acabar en *-ment* només el primer adverbi (i no pas el segon, com fa l'espanyol) o bé substituir aquests adverbis per una construcció adjectivada:

“Per un ofici de 9 de maig de 2023, l'instructor va requerir [...] que trametés qualsevol documentació relacionada *directament o indirectament* amb el *procediment* de licitació.”

“Per un ofici de 9 de maig de 2023, l'instructor va requerir [...] que trametés qualsevol documentació que pogués estar relacionada *directament o indirecta* amb el *procediment* de licitació.”

“Per un ofici de 9 de maig de 2023, l'instructor va requerir que trametés qualsevol documentació que pogués estar relacionada *d'una manera directa o indirecta* amb el *procediment* de licitació.”

– Col·locar, llevat d'excepcions, l'adjectiu després del nom:

En general, en català, l'adjectiu es col·loca després del nom.

Un cas especial el representen els numerals ordinals (primer, segon, tercer, etc.), que solen col·locar-se abans del nom (*en un primer moment, en segon terme, al cinquè pis*, etc.).

Ara bé, cal dir que, en textos jurídics, sovint els ordinals equivalen a nombres cardinals, és a dir, a xifres, i, en aquests casos, és obligat posar-los després del nom (*article primer; secció segona, disposició addicional cinquena*, etc.).

En els dictàmens de la Comissió se serva aquest principi gramatical, sense necessitat de fer aquí cap observació addicional.

– Evitar paraules buides que no aporten significat a les frases:

~ “Es tracta d'un procediment cooperatiu europeu *de caràcter* complex.”

“Es tracta d'un procediment cooperatiu europeu complex.”

~ “En la memòria justificativa s'accepta el *plantejament realitzat inicialment* en l'informe jurídic.”

“En la memòria justificativa s'accepta el *plantejament inicial* de l'informe jurídic.”

En tots dos exemples s'observa com, sense els elements buits semànticament, s'obté una frase més curta, que facilita la claredat comunicativa perseguida.

– Utilitzar preferentment la veu activa enfront de la passiva:

A continuació se'n mostra un exemple:

~ “L'instructor va emetre una nova proposta de resolució, que *va ser informada* favorablement *per l'Assessoria Jurídica del Departament*.”

“L'instructor va emetre una nova proposta de resolució, sobre la qual *l'Assessoria Jurídica del Departament va informar* favorablement.”

Cal tendir a reservar l'ús de la veu passiva per a casos molt concrets, quan es vol destacar l'objecte:

“És aquesta quantitat la que l'informe proposa que *sigui reclamada* per les despeses ocasionades per les reparacions.”

Altrament, una construcció passiva com aquesta passaria a ser:

“L'informe proposa *que es reclami* aquesta quantitat per les despeses ocasionades per les reparacions.”

– Defugir les construccions impersonals si no són estrictament necessàries:

~ “L'alcalde va sol·licitar que *se li donés* accés a la nova documentació i que *se li atorgués* un nou termini d'audiència.”

“L'alcalde va sol·licitar que *li donessin* accés a la nova documentació i que *li atorguessin* un nou termini d'audiència.”

Cal afegir, respecte d'aquest principi apuntat per la *Guia de comunicació clara*, que s'ha d'evitar, en tot cas, els complements agents incorrectes, que corresponen a les veus passives i no als verbs impersonals. Per exemple:

* “S'assenyala que en l'informe zero corresponent *no es va identificar* cap d'aquestes avaries *per part de l'empresa*.”

“S'assenyala que en l'informe zero corresponent *l'empresa no va identificar* cap d'aquestes avaries.”

– Evitar l'abús de frases negatives i tendir a la redacció amb frases afirmatives, per ser més clares i entenedores:

Sobre aquesta qüestió, la Comissió empra encara força construccions negatives (amb mots com *no*, *mai*, *tampoc*, *sense*):

“El reclamant no ha presentat al·legacions.”

“L'asseguradora no ha quantificat la quantia de la indemnització.”

“No s'ha concedit el tràmit de vista i audiència de l'expedient.”

I cal remarcar que sovint ho fa perquè ha de recórrer a verbs negatius i d'ús molt freqüent en la terminologia jurídica que li és pròpia (*desestimar*, *impedir*, *excloure*,...).⁶¹

– Servar l'ordre sintàctic natural de les frases, amb l'estructura *subjecte + verb + complements*, tot i que els complements circumstancials de temps i de lloc es poden situar a l'inici de l'oració:

Tenint en compte que els textos jurídics són força complexos, la Comissió segueix aquest criteri d'una manera bastant escrupolosa en els dictàmens, ja que en reforça la comprensió, i, sobretot, tendeix a evitar una successió d'oracions subordinades amb el verb principal al final de la frase.

És interessant observar aquí que en llenguatge administratiu i jurídic sovint s'empra, incorrectament, l'expressió *des de + el nom d'una institució, organisme, etc.*, juntament amb un verb impersonal.

Aparentment, aquesta estructura podria semblar un complement circumstancial de lloc, però té la funció sintàctica de subjecte, de manera que cal eliminar el *des de* que s'hi anteposa i construir la frase amb l'ordre sintàctic natural de *subjecte + verb actiu + complements*. Se'n mostra a continuació un exemple:

* “El 14 d'octubre de 2024, *des del Departament* de Drets Socials i Inclusió *es va efectuar* una proposta de canvis a l'articulat del text.”

“El 14 d'octubre de 2024, *el Departament* de Drets Socials i Inclusió *va efectuar* una proposta de canvis a l'articulat del text.”

61. És interessant, en aquest sentit, l'article publicat al web del Consell de l'Advocacia Catalana, “[Redacció jurídica clara: la formulació en positiu](#)”.

– Utilitzar correctament els signes de puntuació, ja que la puntuació, relacionada amb la sintaxi, l'entonació i l'expressió, ajuda a fer un text comprensible:

Aquest principi, per obvi, no cal exemplificar-lo amb cap text extret dels dictàmens. Ara bé, cal remarcar que, en general, els complements circumstancials se separen entre comes, especialment en oracions subordinades, enumeracions i paràgrafs inevitablement llargs, precisament per a afavorir-ne l'entonació en la lectura i la comprensió consegüent.

– No abusar d'incisos dins els paràgrafs, perquè poden obstaculitzar la informació principal:

Sobre aquest principi a seguir, la *Guia de comunicació clara* afegeix:

“Ara bé, els incisos serveixen per a aclarir aspectes dins d'una frase i a vegades són necessaris. En aquest cas, per a evitar que es perdi el sentit del contingut, cal fer servir correctament la puntuació; concretament les comes, els guionets o els parèntesis, que s'utilitzen en funció de l'allunyament de l'incís respecte del sentit del discurs.”

Doncs bé, en els dictàmens de la Comissió, quan hi ha paràgrafs més llargs del desitjable, perquè hi apareixen enumeracions, citacions, fonts normatives, etc., sovint cal recórrer als incisos, per no perdre el sentit de l'oració principal. En aquests casos, es tendeix a fer-los amb comes, si són incisos breus, i amb guions llargs, si són incisos llargs, i s'opta també per uns o altres en funció que el text de l'incís tingui una relació més propera o allunyada del verb principal, respectivament. I se sol reservar els parèntesis per a incloure-hi les fonts normatives referenciades. A continuació, se'n mostren un parell d'exemples:

“Tanmateix, cal posar de manifest que, posteriorment, el mateix Tribunal Suprem ha concretat en ocasions l'anterior afirmació pel que fa a la seva determinació del *dies a quo*. En efecte, en la Sentència núm. 1641/2023, de la Sala Tercera, Secció Cinquena, d'11 de desembre (ECLI:ES:TS:2023:5442) –i, en el mateix sentit, la Sentència núm. 1657/2023, de 12 de desembre (ECLI:ES:TS:2023:5463)– afirma:”

“Clou l'expedient la proposta de resolució (article 50.1.g) de la Llei 26/2010), informada per l'Assessoria Jurídica del Departament d'Interior, d'acord amb l'article 4.1.m) de la Llei 7/1996, de 5 de juliol, d'organització dels serveis jurídics de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, en el sentit de desestimar la pretensió, en què s'inclouen –tal com demana aquesta Comissió i com prescriu la normativa aplicable, per tal de disposar de tots els elements per a emetre'n dictamen– unes consideracions relatives a la valoració

subsidiària dels danys al·legats per al supòsit que es dictamini sobre la reclamació en sentit favorable (entre molts d'altres, dictàmens 139/2021 i 167/2023).”

D'altra banda, en iniciar aquest apartat sobre la comunicació clara en els dictàmens de la Comissió, s'ha avançat que s'analitzaria si s'adeqüen als principis lingüístics establerts en el *Manual d'elaboració de normes* del Gabinet Jurídic de la Generalitat, editat enguany.

Com s'ha vist, aquest manual subratlla que cal seguir els compromisos adquirits pel Govern de la Generalitat en l'Acord de Govern 29/2024, de 6 de febrer, relatiu a la incorporació de la comunicació clara a tots els continguts i documents adreçats a la ciutadania, i de la Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes. I, finalment, manifesta que ha adaptat els criteris de redacció normativa als principis que fixa la norma UNE-ISO 24495-1 sobre llenguatge planer. Per tant, aquest *Manual d'elaboració de normes* s'ha adaptat als mateixos criteris de redacció establerts en la *Guia de comunicació clara*, que, com ha quedat palès, la Comissió Jurídica Assessora comparteix.

No es pot menystenir que el manual esmentat, conscient que el publicat el 1992 ha quedat obsolet, aporta tota una part molt extensa dedicada a la redacció de les normes, amb els criteris d'estil esmentats; però també tracta a fons diverses qüestions gramaticals –com els temps verbals; les formes verbals, i les formes d'obligació, prohibició i facultat; les concordances; els articles i les preposicions; les referències a elements anteriors, i les conjuncions i connectors–; de lèxic i de terminologia, com també de convencions –que, entre d'altres, es dediquen al llenguatge igualitari, a les majúscules i minúscules,⁶² a les abreviacions i als signes de puntuació–. I encara més, aporta uns valuosos apèndixs lingüístics que recullen lèxic planer, terminologia controvertida i criteris per a l'expressió dels nombres.

Cal dir que la Comissió, en la redacció dels dictàmens, coincideix plenament amb els criteris lingüístics del manual i subscriu tant el tractament que fa de les diverses qüestions gramaticals esmentades com els continguts dels annexos sobre lèxic i terminologia, als quals es remet per no allargar aquest estudi.

62. Cal destacar que la Comissió, en aquesta mateixa *Memòria 2024*, publica un estudi de la Sra. Montserrat Lloret i Puente dedicat precisament a aquesta qüestió: “L'ús de majúscules i minúscules en els dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora”.

A l'últim, i en relació amb l'elaboració i la redacció de normes, convé esmentar aquí, abans d'acabar aquest apartat, que la Comissió té competència per a dictaminar sobre disposicions generals. I, en un fonament jurídic fix dels dictàmens sobre aquesta matèria, ha assentat doctrina sobre la seva intervenció:

“II. Intervenció de la Comissió Jurídica Assessora

La Comissió Jurídica Assessora és competent per a emetre dictamen preceptiu respecte dels projectes de reglaments o de disposicions de caràcter general que es dictin per a desplegar les lleis o el dret comunitari i llurs modificacions [...].

En casos com el present, en què es dictamina sobre un projecte de decret, cal examinar la competència de la Generalitat de Catalunya i l'habilitació del Govern per a dictar la norma de què es tracta, comprovar que s'hagin seguit els tràmits procedimentals previstos en la llei per a l'elaboració i, especialment, analitzar la legalitat del text normatiu. *Tot això, sens perjudici que també es puguin formular suggeriments sobre eventuais deficiències que calgui evitar o sobre possibles millores que es puguin introduir en el projecte que se sotmet a dictamen.*”

Així, doncs, a banda d'observar que les disposicions generals compleixin la legalitat –i si no la compleixen hi formula observacions essencials–, també pot efectuar recomanacions o suggeriments, entre d'altres, de tècnica normativa i de redacció, seguint els principis lingüístics i els criteris de redacció establerts en el *Manual d'elaboració de normes*.

Per exemple:

“D'una manera preliminar, es recomana fer una revisió lingüística de tota la redacció del Projecte de decret, en particular pel que fa a l'ús de mandats imperatius amb formes verbals en futur.”

“Aquesta Comissió Jurídica Assessora observa que alguns dels temps verbals del precepte –així com de la resta del Projecte de decret– estan redactats en temps verbals de futur. Convindria revisar els temps verbals de tot el Projecte i transformar-los en present d'indicatiu.”

«Aquest capítol, integrat únicament per l'article 15, que regula els recursos humans de l'Agència en relació amb l'article 18 dels Estatuts vigents, inclou una única modificació a l'apartat tercer consistent a substituir l'incís “el nomenament de personal directiu” per “la contractació del personal de comandament de l'Agència”. La utilització del terme *contractació*, en lloc de *nomenament*, respon a l'acceptació de l'observació formulada per l'informe de la Direcció General de Funció Pública [...]. Altrament, la modificació del terme “personal directiu” per “personal de comandament” sembla que obeeix a una millora

tècnica de redacció per a afavorir la precisió i claredat de la norma, coherent amb el fet que en la regulació de l'Agència es preveu únicament com a personal directiu la figura del director o directora de l'Agència, que n'és l'òrgan de gestió.

En consonància amb aquestes modificacions, se suggereix que en l'article 15.3 també es modifiqui l'incís “al lloc directiu” per “al lloc de comandament”.»

En els dos primers exemples, la Comissió entra a valorar els temps verbals emprats per la disposició general sobre la qual es dictamina, ja que, com queda establert en el *Manual d'elaboració de normes*, és incorrecte emprar el temps verbal futur per a expressions d'obligació. I, en el tercer, vetlla perquè la coherència terminològica defensada per aquest manual es compleixi en la disposició general analitzada.

3. Consideracions finals

El llenguatge administratiu i jurídic és un llenguatge d'especialitat. Com a tal, se sustenta en la llengua estàndard i hi afegeix uns trets distintius que el distingeix tant d'aquesta llengua estàndard com dels altres llenguatges d'especialitat.

Tots els llenguatges d'especialitat tenen uns trets diferencials i solen ser críptics per als qui no són entesos en la matèria, especialment perquè empren una terminologia pròpia i manlleus d'altres llengües, fins i tot del llatí.

El llenguatge administratiu i jurídic català, concretament, a més de tenir una terminologia pròpia, s'ha distingit dels altres llenguatges d'especialitat per una redacció més obscura, menys planera, més barroca, amb una sintaxi plena de subordinades i amb una clara influència del llenguatge administratiu i jurídic espanyol.

Des de fa uns anys cap aquí s'ha perseguit que el llenguatge administratiu i jurídic participi dels criteris establerts per a un llenguatge planer. I ara s'ha fet un pas més, cap a la comunicació clara.

A Catalunya l'Administració pública se n'ha fet ressò, i enguany la Generalitat ha editat una *Guia de comunicació clara* amb el ciutadà i un *Manual d'elaboració de normes* que persegueix també aquesta claredat.

Amb aquest estudi la Comissió Jurídica Assessora es compromet a vetllar també per una comunicació clara i per l'ús d'un lèxic planer en els dictàmens que emet.